
PODSUMOWANIE PROGRAMU EDUKACYJNEGO
„SZKOŁA/PRZEDSZKOLE DLA ŚRODOWISKA”

III EDYCJA

„Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”

styczeń 2018 – grudzień 2020

KOMUNALNY ZWIĄZEK GMIN “DOLINA REDY I CHYLONKI”

Organizator programu:

Komunalny Związek Gmin „Dolina Redy i Chylonki”

Ul. Konwaliowa 1

81-651 Gdynia

www.kzg.pl

Cel programu:

Wsparcie nauczycieli – koordynatorów realizujących edukację ekologiczną na rzecz społeczności szkolnej/przedszkolnej oraz lokalnych środowisk

Cele szczegółowe programu:

- Przekazanie szczegółowej wiedzy z zakresu tworzyw sztucznych
- Kształtowanie świadomości, wrażliwości oraz postaw prośrodowiskowych zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju wśród społeczności szkolnej/przedszkolnej oraz lokalnej
- Rozwój nauczycielskich kompetencji projektowania i prowadzenia zajęć badawczych/doświadczalnych/eksperymentalnych

Uczestnicy programu:

- szkolni/przedszkolni koordynatorzy edukacji ekologicznej
- dzieci i młodzież (wychowanie przedszkolne, szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe)

Teren działania:

- siedziba Związku (Gdynia, ul. Konwaliowa 1)
- placówki oświatowe z terenu działania Związku

OPIS PRZEPROWADZONYCH DZIAŁAŃ

część 1:

„Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”

„Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie” – część 1

etap pozyskiwania wiedzy - cykl wykładów tematycznych w siedzibie Związku

---

22.03.2018

„**Główne zanieczyszczenia środowiska i metody ich monitorowania**” – prof. Helena Janik, Katedra Technologii Polimerów, Wydział Chemiczny, Politechnika Gdańska

12.04.2018

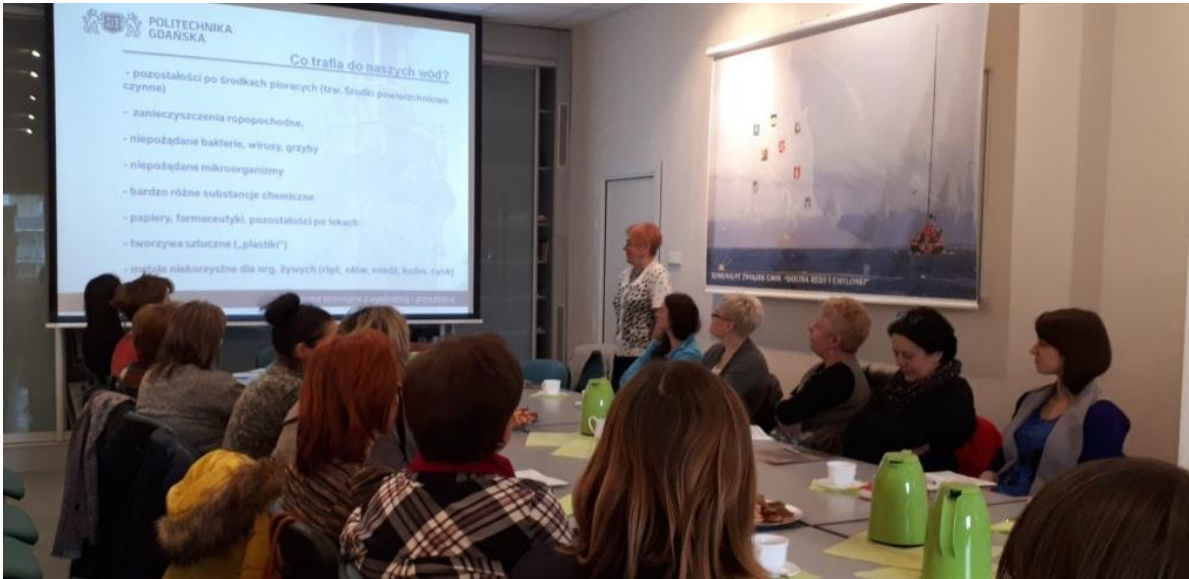
„**Wpływ tworzyw sztucznych na środowisko człowieka, rozwój techniki i społeczeństw**” – prof. Józef Haponiuk, Katedra Technologii Polimerów, Wydział Chemiczny, Politechnika Gdańska

18.10.2018

„**Materiały polimerowe XXI w. Polimery w ochronie środowiska**” – prof. Helena Janik, Katedra Technologii Polimerów, Wydział Chemiczny, Politechnika Gdańska

22.11.2018

„**Recykling tworzyw polimerowych**” – prof. Józef Haponiuk, Katedra Technologii Polimerów, Wydział Chemiczny, Politechnika Gdańska

Efekty części 1.

4

Spotkania wykładowe przybliżające zagadnienia dotyczące tworzyw sztucznych przeprowadzone przez profesorów Wydziału Chemicznego Politechniki Gdańskiej, specjalistów z dziedziny polimerów

30

Nauczycieli zaangażowanych w program

OPIS PRZEPROWADZONYCH DZIAŁAŃ

część 2:

„Dlaczego inżynier obserwuje przyrodę”

„Dlaczego inżynier obserwuje przyrodę” – część 2.

czyli jak przygotować projekt badawczy – doświadczenie – eksperyment
w nawiązaniu do tematu „Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”

Opieka merytoryczna - Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku:

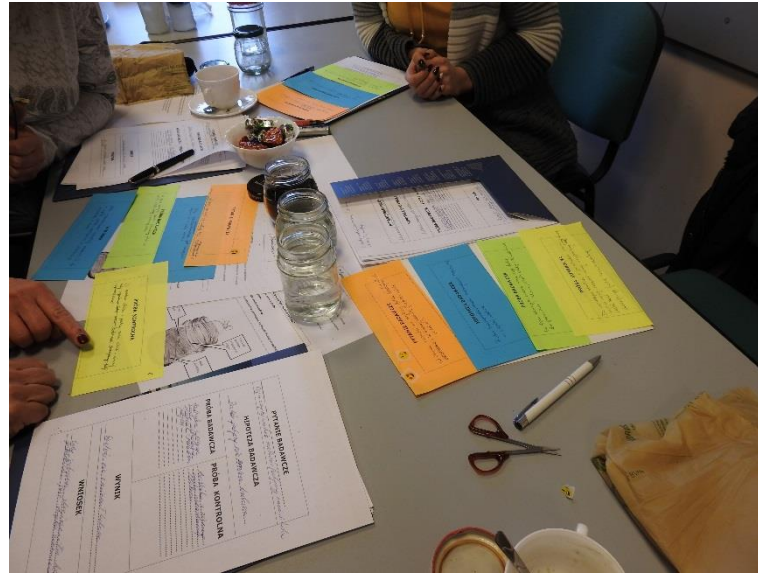
- **MAGDALENA URBAŚ:** nauczyciel konsultant ds. diagnoz i analiz oraz edukacji biologii i przyrody
- **IRMINA BUCZEK:** nauczyciel konsultant ds. nauczania kreatywnego oraz edukacji fizyki i chemii

16.01.2019 „Edukacja przyrodnicza w nowej podstawie programowej” - wprowadzenie do 2. części programu łącznie z wykładem dot. założeń edukacji przyrodniczej w ramach zapisów nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego – M. Urbaś, I. Buczek

06.03.2019 „Tworzenie projektu badawczego – doświadczenie i eksperyment w nowej podstawie programowej” - opracowywanie zarysów konspektów zajęć do dalszej konsultacji on-line we współpracy z CEN Gdańsk (spotkanie dla nauczycieli wychowania przedszkolnego oraz klas I-III szkół podstawowych) – M. Urbaś

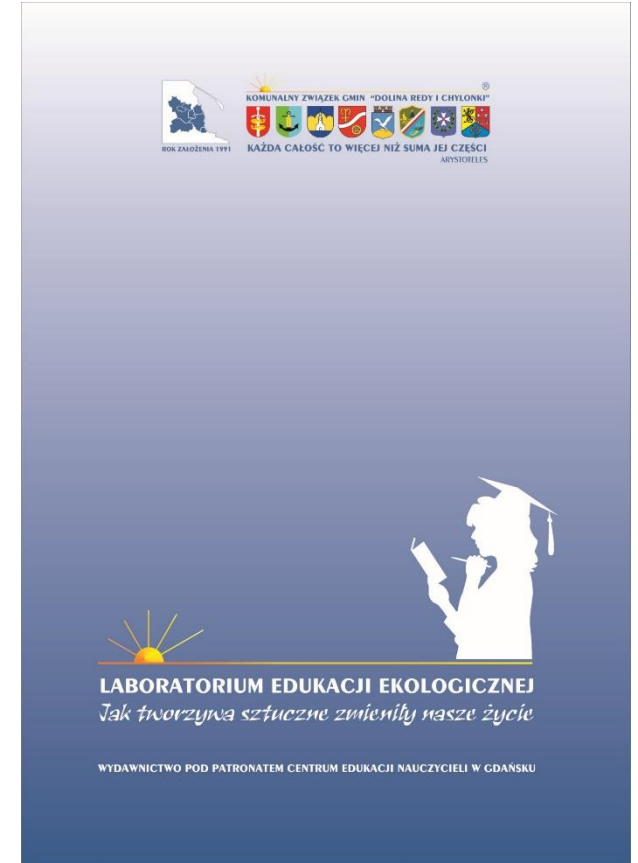
20.03.2019 „Tworzenie projektu badawczego – doświadczenie i eksperyment w nowej podstawie programowej” - opracowywanie zarysów konspektów zajęć do dalszej konsultacji on-line we współpracy z CEN Gdańsk (spotkanie dla nauczycieli klas IV-VIII szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych) – I. Buczek

23.05.2019 „Jak spokojnie ze wszystkim zdążyć?” - prezentacja wyników, tj. omawianie opracowanych konspektów doświadczeń/eksperymentów łącznie z prezentacją efektów testowania i realizowania zajęć w szkołach i przedszkolach; dyskusja, dalsze uwagi i wnioski – M. Urbaś, I. Buczek

Efekty części 2.

- 4** spotkania seminaryjno - warsztatowe przeprowadzone pod okiem specjalistów Centrum Edukacji Nauczycieli w Gdańsku
- 29** nauczycieli zaangażowanych w program
- 21** konspektów doświadczeń/eksperymentów dot. zastosowania tworzyw sztucznych
- 1** wydawnictwo pt. „Laboratorium edukacji ekologicznej. Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie” – opracowanie oraz druk w nakładzie 500 szt.

Wydawnictwo „Laboratorium edukacji ekologicznej”

KOMUNALNY ZWIĄZEK GMIN „DOLINA REDY I CHYLONKI”
KAZDA CAŁOŚĆ TO WIĘCEJ NIŻ SUMA JEJ CZĘŚCI
1906 ZAŁOŻENIE 1991

LABORATORIUM EDUKACJI EKOLOGICZNEJ
Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie

WYDAWNICTWO POD PATRONATEM CENTRUM EDUKACJI NAUCZYCIELI W GDAŃSKU

Jak przyspieszyć wzrost roślin?

Opracowała:
Katarzyna Rutka, Przedszkole nr 22, ul. Hallera 37, Gdynia

Opis edukacyjny	Wychowanie przedszkolne: grupa dzieci 6-letnich.
Temat i opis zajęć	Zajęcia badawcze „W szklarni – czy materiał, z którego wykonana jest szklarnia (cieplarnia) ma wpływ na wzrost roślin?”. W ramach zajęć omawiane są m. in. różne zastosowania tworzyw sztucznych w życiu codziennym (tu: szklarnia).
Realizacja	45 min zajęć + ok. 1 tydzień obserwacji
Wymagania i przesłanki	Podstawa programowa wychowania przedszkolnego. Osiągnięcia dziecka na koniec wychowania przedszkolnego. Dziecko przygotowane do podjęcia nauki w szkole: ✓ <i>obdarza uwagę inne dzieci i dorosłych,</i> ✓ <i>eksperymentuje, szacuje, przewiduje,</i> ✓ <i>posługuje się pojęciami dotyczącymi zjawisk przyrodniczych, korzystania z dóbr przyrody.</i>
Cel ogólny	rozwijanie troski o obecną i przyszłą jakość życia na ziemi, kształtowanie umiejętności mądrego i odpowiedzialnego współżycia człowieka z przyrodą.
Cele szczegółowe	Dziecko: ✓ <i>prowadzi i obserwuje proste doświadczenia przyrodnicze, analizuje je i wiąże przyczynę ze skutkiem,</i> ✓ <i>wie, jakie warunki są potrzebne do wzrostu roślin (woda, światło, temperatura);</i> ✓ <i>potrafi dbać o zasadzone rośliny,</i> ✓ <i>rozumie, że działalność człowieka może mieć negatywny wpływ na środowisko naturalne,</i> ✓ <i>zna pojęcie „tworzywa sztuczne”.</i>
Wymagania	szklarnia, warunki wzrostu roślin, eksperyment w przedszkolu. • Klaus W. Vopel „Witajcie oczy”, • Maria Kownacka „Lato podczas zimy”, • prezentacja multimedialna lub zdjęcia (tunele foliowe), • jednakowe skrzynki balkonowe (3 szt.), • ziemia kwiatowa (ilość wystarczająca do wypełnienia 3 skrzynek), • cebuła dymka (szybki wzrost) – ok. 30 szt., • naczynia szklane przezroczyste ok. 200 ml (3 szt.), • naczynia z tworzywa sztucznego przezroczyste ok. 200 ml (3 szt.), • woda do podlania, • narzędzia ogrodnicze: łopaty – 3 szt. Opcjonalnie na potrzeby ewentualnej, późniejszej kontynuacji zajęć: • mini szklarnia (dostępne np. w IKEA), • nasiona i sadzonki różnych warzyw (sałata, szczypiorek, rzeżucha itp.).
Przebieg zajęć	Zajęcia rozpoczynają się od wypicia kubeczka wody przez każde dziecko („Gimnastyka Mózgu” P. Dennisona). Zabawa integrująca grupę pn. „Złączone słoneczka” (wg „Witajcie oczy” K. W. Vopel). Przekaz literacki – wysłuchanie opowiadania M. Kownackiej „Lato podczas zimy” czytane przez nauczyciela. Bazowa na temat wysłuchanego tekstu kierowana pytaniami nauczyciela. Nauczyciel prowadzi rozmowę dotyczącą warunków w jakich rośliny powinny prawidłowo rosnąć (podłoże – ziemia, woda, światło, temperatura). 2. <i>Czego potrzebuje roślina, by mogła rosnąć?</i> – promyckowe uszeregowanie.

Czy przyroda „wymyśliła” recykling?

Opracowały:
Andra Duraj oraz Elżbieta Sobocińska, Szkoła Podstawowa nr 26, ul. Tatrzańska 40, Gdynia

Opis edukacyjny	I etap kształcenia. Edukacja wczesnoszkolna - klasa I szkoły podstawowej. Zajęcia z zakresu środowiska społeczno-przyrodniczego.
Temat i opis zajęć	Poznanie procesu biodegradacji poprzez eksperyment badający wpływ folii na wzrost roślin.
Realizacja	45 min + obserwacje w ciągu kilku dni
Wymagania i przesłanki	Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej. I etap edukacyjny - edukacja wczesnoszkolna. Cele kształcenia – wymagania szczegółowe. Uczeń: ✓ <i>formuluje pytania dotyczące sytuacji zadaniowych, wypowiada ustnych nauczyciela, uczniów lub innych osób z otoczenia,</i> ✓ <i>odszukuje w różnych dostępnych źródłach informacje dotyczące środowiska przyrodniczego potrzebne do wykonania zadania (atlas, czasopisma dla dzieci, słowniki i encyklopedie, Internet),</i> ✓ <i>prowadzi proste hodowle roślin,</i> ✓ <i>planuje, wykonuje proste obserwacje, doświadczenia i eksperymenty dotyczące obiektów i zjawisk przyrodniczych, tworzy notatki z obserwacji, wyjaśnia istotę obserwowanych zjawisk według procesu przyczynowo-skutkowego i czasowego.</i>
Cel ogólny	rozwijanie umiejętności planowania, przeprowadzania eksperymentów oraz obserwacji i wnioskowania na podstawie otrzymanych wyników.
Cele szczegółowe	Uczeń: ✓ <i>zna etapy wzrostu roślin,</i> ✓ <i>rozumie i stosuje pojęcia „biodegradacja”, „opakowania biodegradowalne”,</i> ✓ <i>zna rodzaje i właściwości folii używanych w gospodarstwie domowym, umie współpracować w grupie.</i>
Wymagania	biodegradacja, tworzywa biodegradowalne, tworzywa sztuczne, recykling, hodowla roślin, eksperyment, obserwacja. Foniczki zrobione z butelek PET oznakowane kolejno nr 1, nr 2, nr 3; ojemniki do wymieszania ziemi, ziemia ogrodowa, nożyczki, woreczki foliowe śniadaniowe, folia biodegradowalna, 3 cebule.
Przebieg zajęć	Wspólne rozwiązanie krzyżówki z hasłem „biodegradacja”. Wyjaśnienie pojęcia. Zapoznanie z tematem i celem zajęć. Przypomnienie, co jest potrzebne roślinie do wzrostu. Podział uczniów na grupy (losowy). Planowanie doświadczenia w kolejnych krokach. Cięcie górnej części butelek PET, Cięcie opakowań foliowych (folia biodegradowalna oraz folia z tworzywa sztucznego, np. woreczka śniadaniowego). Wygotowanie osobnych mieszanek ziemi z różnymi rodzajami folii, Wpisanie mieszanek do doniczek wykonanych z butelek PET i przyporządkowanie numerów odpowiednich napisów: <i>ziemia ogrodowa, ziemia z folią z tworzywa sztucznego, ziemia z folią biodegradowalną.</i> Dzielenie cebuli w butelkach i podlanie, Wieszanie doniczek na parapecie okiennym.

KARTA EKSPERYMENTU CHEMICZNEGO

Różnice między tworzywami sztucznymi a tworzywami naturalnymi.

Problem badawczy	Różnice między tworzywami sztucznymi a tworzywami naturalnymi.
Opis badanego problemu	Porównanie właściwości fizycznych sztucznych i naturalnych. Sztuczne mogą być stosowane zamiast naturalnych i jakie mogą to być zastosowania.
Pytanie badawcze	Czy tworzywa sztuczne różnią się od tworzyw naturalnych i jakie mogą to być zastosowania?
Hipoteza	Materiały sztuczne różnią się od tworzyw naturalnych i jakie mogą to być zastosowania?
Plan badania naukowego	Porównanie właściwości fizycznych sztucznych i naturalnych.
Obserwacje i pomiary	Wg karty pracy ucznia (patrz niżej)
Analiza wyników	Uczniowie na podstawie badań porównują właściwości badanych materiałów sztucznych i naturalnych. Tworzą podsumowanie swoich wyników.
Wniosek	Materiały sztuczne i naturalne różnią się nie różnią się właściwościami fizycznymi. Materiały sztuczne i naturalne mają inne/takie same właściwości fizyczne. Potrzebne są dalsze badania dot. porównania właściwości chemicznych ww. materiałów.

TEMAT BADAWCZY: KARTA PRACY UCZNIWA - KARTA EKSPERYMENTU CHEMICZNEGO

CEL BADAWCZY:

CEL BADAWCZY:

BADANIA NAUKOWEGO

Ćwiczenie 1. Porównanie stabilności termicznej materiałów.
Ćwiczenie 2. Porównanie rozciągliwości materiałów.
Ćwiczenie 3. Porównanie gęstości materiałów.
Analiza wyników – porównanie właściwości badanych materiałów.

WYKONANIE I POMIARY

Ćwiczenie 1. Stabilność termiczna materiałów

Wzrost doświadczenie, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych.

Wzrost doświadczenie, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych.

Materiał	Polistyren	Polipropylen	Poliester	Policarbonat winitylu	Bawełna	Metal	Drewno
po							
tu							
we							

Rozciągliwość materiałów.

Wzrost doświadczenie, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych.

Wzrost doświadczenie, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych, w którym będziesz obserwować zmiany kształtu materiałów sztucznych i naturalnych.

Charakterystyka wydawnictwa

„Laboratorium edukacji ekologicznej. Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”

- praca zbiorowa: nauczycieli-koordynatorów edukacji ekologicznej, pracowników Centrum Edukacji Nauczycieli z Gdańska oraz Komunalnego Związku Gmin „Dolina Redy i Chylonki
- zbiór 21 konspektów doświadczeń/eksperymentów, których wspólną cechą jest hasło przewodnie III edycji programu „Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”
- zajęcia zakładają rozwijanie aktywności poznawczej dzieci i uczniów poprzez organizowanie warunków do prowadzenia działań badawczych, rozwijania zainteresowań poznawczych oraz czerpania radości w odkrywaniu nowego
- zabawy i lekcje zorganizowane w ten sposób będą ciekawymi, pobudzały do myślenia, poszukiwania nowych rozwiązań, a przede wszystkim angażowały dzieci i uczniów do działania

---

OPIS PRZEPROWADZONYCH DZIAŁAŃ
część 3:
„Laboratorium edukacji ekologicznej”

„Laboratorium edukacji ekologicznej” – część 3. realizacja doświadczeń i eksperymentów w warunkach przedszkolnych i szkolnych

---

Szkolni/przedszkolni koordynatorzy mając do dyspozycji zeszyt ekologiczny pt. „Laboratorium edukacji ekologicznej. Jak tworzywa sztuczne zmieniały nasze życie” realizowali wybrane z wydawnictwa doświadczenia i eksperymenty

Efekty części 3.

---

11 placówek oświatowych aktywnie uczestniczyło w 3. części programu i przedłożyło sprawozdanie z realizacji eksperymentów/doświadczeń

łącznie przeprowadzono **32** doświadczenia i eksperymenty

16 szkolnych/przedszkolnych koordynatorów zaangażowanych w program

19 nauczycieli wspomagających, którzy współpracowali z koordynatorami w przygotowaniu i przeprowadzeniu doświadczeń na terenie macierzystej placówki

506 dzieci i uczniów zaangażowanych bezpośrednio w działania badawcze

Najchętniej wybierane eksperymenty:

Guziki z mleka	7
Jak robić ekologiczne zakupy?	7
Plastikowe kubki w gorącej wodzie kąpane	3
Domowe SPA	3
Jak przyspieszyć wzrost roślin?	2
Poznajemy dżdżownice – zakładamy kompostownik	2
Dbamy o czyste powietrze	2
Znikające obrazki - działania plastyczne na folii	2
Czy woreczek foliowy jest szczelny?	1
„Eko – czary” z tworzyw sztucznych	1
Tworzywa sztuczne są różne	1
Czy wybór kosmetyków wpływa na środowisko?	1

EWALUACJA PROGRAMU

Założone cele zostały zrealizowane we wszystkich częściach programu:

- wykłady przeprowadzone przez specjalistów cieszyły się dużą popularnością wśród nauczycieli
- etap tworzenia konspektów umożliwił nauczycielom z różnych placówek wymianę doświadczeń i wspólne tworzenie eksperymentów oraz doświadczeń
- proponowane działania interesowały dzieci/uczniów
- dzieci/uczniowie czynnie angażowali się w wykonywanie eksperymentów/doświadczeń, zadawali pytania i stawiali hipotezy, a na podstawie wykonanych obserwacji formułowali logiczne wnioski
- przeprowadzane eksperymenty/doświadczenia były podstawą do szerszej dyskusji i innych aktywności związanych z głównym tematem programu

Najważniejsze sukcesy zrealizowanych działań

- program „Szkola/Przedszkole dla środowiska” jako źródło pomysłów do realizacji zagadnień z podstawy programowej
- zwrócenie uwagi społeczności lokalnej i opiekunów dzieci/uczniów na zagadnienia poruszane w III edycji programu, tj. tworzywa sztuczne, problem ich nadmiernego stosowania, szerzenie świadomości o potrzebie i metodach ograniczenia ich użycia
- opracowanie i wydanie zeszytu ekologicznego zawierającego konspekty eksperymentów/doświadczeń, będącego pracą zbiorową koordynatorów uczestniczących w części drugiej III edycji programu pn. „Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”

Trudności w realizacji programu:

- Pandemia COVID-19 od marca 2020 r. wpłynęła na realizację 3. części programu, w tym:
  - wycofywanie się szkół z udziału w programie;
  - utrudnione realizowanie zaplanowanych zajęć spowodowane absencją nauczycieli z powodu zachorowań na COVID-19 i kwarantanny;
  - nauczanie w trybie zdalnym - brak kontaktu osobistego z uczniami,
  - w starszych klasach próby prowadzenie doświadczeń w formie pokazu on-line.
- Niepowodzenia w osiągnięciu pożądanego efektu eksperymentów, wynikające z błędnego wykonania zadań, niezgodnie z instrukcją.
- Nieprzestrzeganie regulaminu programu część 3. – realizacja doświadczeń spoza wydawnictwa „Laboratorium edukacji ekologicznej. Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie”.
- Ograniczenia czasowe w realizacji założonych zajęć.

Ocena programu „Szkoła/Przedszkole dla środowiska”

- program spotkał się z bardzo dobrym odbiorem - wszyscy nauczyciele oceniają go pozytywnie lub bardzo pozytywnie
- nie zgłoszono żadnych zastrzeżeń czy uwag do sposobu realizacji programu
- wszyscy z koordynatorów deklarują chęć dalszego korzystania z konspektów doświadczeń zebranych w zeszycie ekologicznym
- w związku z czasowym zamknięciem szkół z powodu pandemii, głównie przedszkola miały możliwość realizacji trzeciej części programu

Ocena własna nauczycieli

- wg opinii nauczycieli, kluczowa w efektywnej realizacji programu była ich umiejętność wzbudzenia zainteresowania wśród dzieci, co owocowało nie tylko ich czynnym udziałem w realizacji eksperymentów, ale też ich dużym zaangażowaniem w temat, także poza placówką
- koordynatorzy deklarują, że udział w programie wzbogacił ich warsztat pracy, a nabyte umiejętności i narzędzia na stałe wprowadzą do swoich metod nauczania
- wielu nauczycieli, jako zaletę programu, wskazuje nabycie nowej wiedzy lub jej systematyzację, poprzez zarówno udział w wykładach, jak i osobiste przygotowanie czy prowadzenie doświadczeń/eksperymentów w placówce
- część koordynatorów podkreśla bardzo dużą wartość spotkań podczas części drugiej, kiedy mieli okazję współpracować i wymieniać doświadczenia z pracownikami innych placówek

Ocena organizatora programu przez uczestników

- wszyscy nauczyciele pozytywnie oceniają Komunalny Związek Gmin „Dolina Redy i Chylonki” jako organizatora programu
- wielu koordynatorów podkreśla wyjątkowość oferty edukacyjnej Związku i jej kompleksowe przygotowanie
- wszyscy koordynatorzy deklarują chęć udziału w kolejnej edycji Programu

„Serdecznie dziękujemy za miłe słowa! Są one dla nas potwierdzeniem, że nasza praca jest potrzebna oraz motywacją, by kolejne lata współpracy z Państwem były jeszcze bardziej owocne!”

*Tadeusz Wiśniewski
Przewodniczący Zarządu
Komunalnego Związku Gmin „Dolina Redy i Chylonki”*

Wnioski z realizacji doświadczeń/eksperymentów

---

1. Ciekawość świata i pasja jego odkrywania jest czynnikiem sprzyjającym wykorzystywaniu metody badawczej na lekcjach.
2. Przestrzeń do naukowych działań sprzyja odkrywaniu przez dzieci/uczniów i ich nauczycieli własnego potencjału.
3. Samodzielne doświadczenia i eksperymenty rozwijają u dzieci i uczniów postawę badawczą oraz kształtują w nich kompetencje miękkie (krytyczne myślenie, logika, praca w zespole itp.).
4. Zajęcia pozalekcyjne i koła zainteresowań są pewną alternatywą na przeprowadzanie doświadczeń i eksperymentów, niemniej wykluczają część uczniów z możliwości uczestniczenia w tego typu zajęciach.
5. Metody badawcze są doskonałym sposobem na realizacji materiału z zakresu podstawy programowej i sprzyjają działaniom na rzecz zmiany kultury uczenia się w Polsce.

Rekomendacje wynikające z realizacji doświadczeń i eksperymentów

---

1. Stałe włączenie metody badawczej w repertuar narzędzi dydaktycznych – w miarę możliwości w ramach wszystkich zajęć edukacyjnych, a nie tylko przedmiotów przyrodniczych.
2. Przy realizacji doświadczeń/eksperymentów planowanie pracy na dłuższy czas niż jedna jednostka lekcyjna. Dobre zaplanowanie, przygotowanie i organizacja pracy zapewnią komfort pracy dla nauczyciela i dzieci/uczniów.
3. Ciągły rozwój metodyczny i merytoryczny nauczyciela w celu uzyskania pewności i odwagi do organizowania i przeprowadzania doświadczeń. Konsultacje w ramach grona pedagogicznego (wzajemna inspiracja) oraz konsultacje eksperckie z podmiotami zewnętrznymi mogą stanowić efektywny mechanizm podnoszenia kompetencji dydaktycznych nauczycieli.

Rekomendacje wynikające z realizacji doświadczeń i eksperymentów

---

4. Pełne wykorzystanie metody badawczej – w przypadku realizacji doświadczeń bardzo ważny jest etap wnioskowania, w tym weryfikacja założeń i pokazanie związku praktyki eksperymentu z prawami przyrody (lub innymi, w zależności od rodzaju badania).
5. Szersze włączanie uczniów w przebieg lekcji - pozwalanie dzieciom i uczniom na swobodne realizowanie doświadczeń.
6. Korzystanie z zestawów laboratoryjnych w tzw. małej skali lub zrobionych samodzielnie przez nauczyciela/uczniów.

Uzupełnienie treści zawartych w programie „Przygoda na Pacyfiku” – komiks z serii „Eko pamiętnik” #9

Historia młodzieżowa, która przemyca ogrom wiedzy w myśl hasła „Jak tworzywa sztuczne zmieniły nasze życie?”

Wydawnictwo dostępne na stronie www.kzg.pl (zakładka „Materiały edukacyjne”) lub w wersji papierowej do pobrania w biurze Komunalnego Związku Gmin „Dolina Redy i Chylonki”.

Serdecznie polecamy!

KOMUNALNY ZWIĄZEK GMIN "DOLINA REDY I CHYLONKI"

Więcej informacji nt. programu „Szkoła/Przedszkole dla środowiska”:

<https://kzg.pl/edukacja/szkola-dla-srodowiska/>

Informacje o nadchodzącej edycji IV już niedługo w aktualnościach na stronie www.kzg.pl